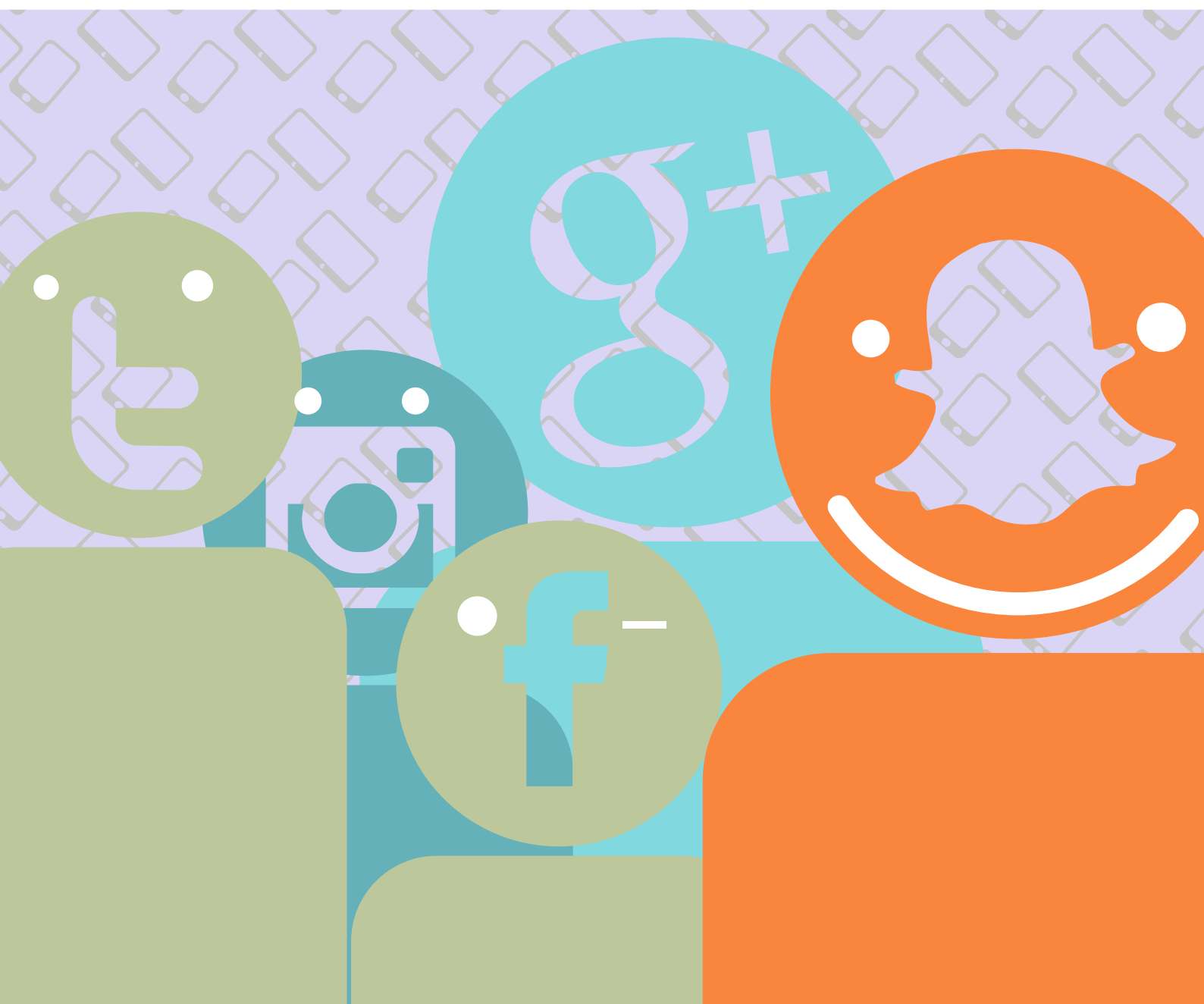

Bezpieczeństwo własnego wizerunku

scenariusz lekcji dla uczniów szkół podstawowych klas 4-6

Autor: dr Łukasz Srokowski

Kontakt:

Stowarzyszenie "Miasta w Internecie"

ul. Krakowska 11a

33-100 Tarnów

tel.: +48 14 628 42 10, 688 80 12

fax: +48 14 628 43 11

Artur Krawczyk

tel. +48 502 357 587

Więcej informacji na temat projektu:
CYFROWOBEZPIECZNI.pl - Bezpieczna Szkoła Cyfrowa,
na stronie www.cyfrowobezpieczni.pl

Więcej informacji na temat Stowarzyszenia "Miasta w Internecie"
na stronie www.fabrykaprzyszlosci.pl

Projekt jest współfinansowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach zadania publicznego "Poprawa kompetencji pracowników szkoły, uczniów i ich rodziców w zakresie bezpiecznego korzystania z cyberprzestrzeni oraz reagowania na zagrożenia"

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 3.0 Polska

– Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również obejmowane tą samą licencją. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/pl/>

O projekcie Cyfrowobezpieczni.pl

Projekt „Cyfrowobezpieczni.pl – Bezpieczna Szkoła Cyfrowa”, nazywany dalej Cyfrowobezpieczni.pl jest współfinansowany ze środków budżetu państwa otrzymanych od Ministra Edukacji Narodowej w ramach rządowego programu „Bezpieczna +” mającego na celu wspomaganie organów prowadzących szkoły w zapewnianiu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach w latach 2015-2018.

Projekt ten ma stanowić odpowiedź na problemy związane z coraz silniejszą obecnością technologii cyfrowych w życiu uczniów. Ze względu na bardzo dużą złożoność tego tematu, konieczne było zaplanowanie działań, które będą w systemowy sposób dotykały wszystkich aspektów zetknięcia się świata cyfrowego i polskiej szkoły.

Temat ten ma bowiem co najmniej dwa oblicza. Z jednej strony komputery, smartfony i ciągły dostęp do Internetu prowadzą do pojawiania się wielu zupełnie nowych zagrożeń, na które nie są przygotowane ani dzieci, ani rodzice ani system oświatowy. Z drugiej strony mądre wykorzystywane narzędzi cyfrowych w edukacji może prowadzić do bardzo dobrych efektów: większego zaangażowania uczniów, lepszych wyników edukacyjnych, rozwoju ciekawszego i bardziej aktywizującego środowiska nauki. Obie strony problemu są więc istotne dla szkoły i konieczne jest dobre wyważenie działań, tak aby zabezpieczyć dzieci przed zagrożeniami, a jednocześnie nie zniechęcić ich do korzystania z narzędzi cyfrowych.

Jak wynika z badań socjologów, obecność świata cyfrowego działa jako swoisty „wzmocniacz” dla tego, co dzieje się w szkole. Jeżeli szkoła pracuje dobrze, nauczyciele odpowiednio dobierają metody pracy do potrzeb uczniów i umieją wesprzeć ich w rozwoju, wykorzystywanie narzędzi cyfrowych może wzmocnić efekty pracy szkoły. Jednak, jeżeli między uczniami relacje są złe, oparte na braku empatii i życzliwości, narzędzia cyfrowe mogą być katalizatorem wielu negatywnych zjawisk, takich jak nękanie, izolowanie i agresja rówieśnicza. Tak więc, gdy myślimy o zagrożeniach bezpieczeństwa uczniów, nie same narzędzia cyfrowe są kluczowym problemem, ale zjawiska, które eskalują.

Projekt Cyfrowobezpieczni.pl ma na celu zaproponować szkołom systemowe rozwiązania, które pozwolą lepiej wykorzystywać narzędzia cyfrowe dla wspierania rozwoju uczniów, przy jednoczesnym zapewnieniu dzieciom bezpieczeństwa i nauczaniu ich zasad mądrego korzystania z Internetu i urządzeń cyfrowych.

W ramach projektu:

- Odbędzie się blisko 2500 spotkań w szkołach, w ramach Szkolnych Dni Bezpieczeństwa Cyfrowego. W trakcie każdego takich Dni będą miały miejsce spotkania z dyrekcją, nauczycielami oraz uczniami, przeprowadzone przez edukatorów projektu.
- Zrealizowane zostaną 3 edycje konkursu „Jesteśmy Cyfrowobezpieczni!”, w ramach których szkoły będą mogły wygrać cenne nagrody, w tym pełne wyposażenie nowoczesnej pracowni informatycznej.
- Powstaną specjalne punkty konsultacyjne dla dyrektorów szkół, nauczycieli i rodziców.
- Odbędą się 3 Ogólnopolskie Konwenty Bezpiecznej Szkoły, na które zaproszeni będą nauczyciele z całej Polski.
- Przeprowadzone zostaną szkolenia dla blisko 2500 szkolnych liderów bezpieczeństwa cyfrowego.
- Powstanie portal Cyfrowobezpieczni.pl, na którym dostępne będą wszelkie materiały projektowe, w tym 24 scenariusze lekcji dla 4 etapów edukacyjnych, materiały multimedialne i kursy e-learningowe dla nauczycieli.

Niniejszy scenariusz stanowi więc tylko część szerszego projektu – dlatego też zachęcamy Cię do zapoznania się z pozostałymi materiałami projektowymi, dostępnymi również na portalu **Cyfrowobezpieczni.pl**

Spis treści

Wprowadzenie	2
--------------	---

Scenariusz lekcji

Metody pracy	3
Cel lekcji	3
Efekty kształcenia	4
Do przygotowania przed lekcją	4
Przebieg lekcji	5
Materiały dla uczniów	7
Poziomy prywatności w sieciach społecznościowych	8
Rekomendowane odpowiedzi do zadania	9

Materiały dodatkowe

Korzyści z budowania wizerunku w internecie	11
Co nauczyciel wiedzieć powinien o serwisach społecznościowych	12
Zdjęcia w internecie	14
Informacje metodyczne	15
Współpraca z rodzicami	17
Zadania rozwojowe dla nauczyciela i literatura dodatkowa	18

Wprowadzenie

Na drugim etapie edukacyjnym dzieci coraz częściej zaczynają przechodzić z roli odbiorcy treści do roli twórcy. Zaczynają pisać pierwsze posty na forach, niektóre rejestrują się w serwisach społecznościowych lub rozmawiają przez komunikatory. O ile w czwartej klasie są to zjawiska jeszcze sporadyczne, z badań prowadzonych przez brytyjskich naukowców, wynika, że w krajach europejskich nawet do 30% dzieci w wieku poniżej 13 lat korzysta z serwisów takich jak Facebook czy Instagram. W powiązaniu z rosnącą umiejętnością pisania i czytania, oznacza to, że na tym etapie edukacyjnym coraz więcej dzieci będzie pozostawiało w sieci swój cyfrowy ślad.

Oznacza to także, że starsi uczniowie szkoły podstawowej kreują w Internecie swój wizerunek – choć często robią to nieświadomie. Wiąże się to z popełnianiem znaczących błędów np. takich jak nadmierne odświeżanie swojej prywatności lub też przedstawianie nieprawdziwego lub niepożądanego obrazu samego siebie. Wynika to z niewielkich jeszcze kompetencji społecznych i niskiej świadomości efektów swoich działań – może jednak stanowić poważne zagrożenie psychologiczne, a w skrajnych wypadkach także wpływać negatywnie na fizyczne bezpieczeństwo dzieci.

Uczniowie są w stanie udostępniać w Internecie swoje tajemnice nieznanym osobom lub też dzielić się na publicznie dostępnych forach prywatnymi informacjami bez świadomości, że po opublikowaniu utracą kontrolę nad tym, kto i w jakim celu je wykorzysta. Zwłaszcza ryzykowne jest publikowanie swoich zdjęć, które mogą być przerabiane w ramach żartów lub chęci sprawienia przykrości. I o ile dla dorosłego, zobaczenie na publicznym forum swojego zdjęcia przerobionego w kompromitujący sposób może być po prostu przykre, o tyle dla dziecka może stanowić źródło traumy i prowadzić do nieodwracalnych skutków psychologicznych.

Poniższy scenariusz ma uczulić uczniów na zagrożenia związane z własnym wizerunkiem w Internecie. Jego przeprowadzenie wymaga jedynie komputera i rzutnika, aczkolwiek w kilku miejscach pokazane są możliwości wzbogacenia zajęć dzięki wykorzystaniu Internetu w trakcie zajęć

Scenariusz lekcji

Poniższy scenariusz lekcji został przygotowany z myślą o uczniach z drugiego etapu edukacyjnego. Nadaje się zarówno dla klasy czwartej, piątej jak i szóstej, jakkolwiek rekomendujemy jego przeprowadzenie już w klasach czwartych, aby uczniowie jak najszybciej zaczęli budować sobie świadomość problemów związanych z prywatnością ich wypowiedzi w publicznej sieci.

Scenariusz ten koncentruje się na publikowaniu informacji w portalach społecznościowych typu Facebook, możesz jednak w różnych momentach lekcji zwracać uczniom uwagę, że omówione zasady bezpieczeństwa odnoszą się do wszelkich miejsc, w których coś piszą w Internecie – forów dyskusyjnych, blogów czy nawet komunikatorów, takich jak niegdyś popularne Gadu-Gadu, a dzisiaj np. Whats App.

Warto też, aby przed rozpoczęciem lekcji nauczyciel dowiedział się, czy w klasie miały miejsce już jakieś sytuacje związane z naruszeniem wizerunku w Internecie – jeżeli tak, być może warto będzie użyć tego przykładu do ilustrowania tematu lekcji.

Metody pracy

Lekcja ma mieć charakter aktywny. Uczniowie będą w jej trakcie pracowali w grupach, a także uczestniczyli w dyskusji moderowanej przez nauczyciela. Więcej na temat założeń metodycznych scenariusza, znajdziesz w dalszej części w sekcji: informacje metodyczne.

Cel lekcji

Od działań uczniów w Internecie zależy to, jak będą postrzegani w prawdziwym świecie.

Świadomość, że uczniowie mogą i powinni świadomie decydować, kto ma być odbiorcą publikowanych przez nich w Internecie informacji.

Efekty kształcenia

W zakresie wiedzy:

uczniowie znają różne poziomy prywatności treści publikowanych w Internecie

W zakresie umiejętności:

uczniowie potrafią dobrać poziom prywatności swojego komunikatu do grupy odbiorców
uczniowie potrafią określić, jakich treści nie należy publikować w Internecie

W zakresie postaw:

uczniowie mają świadomość zagrożeń płynących z braku kontroli tego, kto odczyta ich wypowiedzi w Internecie
uczniowie widzą korzyści z określania prywatności swoich postów w Internecie

Do przygotowania przed lekcją

W zależności od dostępnych w klasie środków masz dwie możliwości:

- ▶ Jeżeli dysponujesz odpowiednimi narzędziami – możesz udostępnić uczniom zdania z załącznika 1, poprzez Dysk Google lub maila, albo też wyświetlić je na tablicy interaktywnej lub rzutniku.
- ▶ Jeżeli wolisz bardziej tradycyjną formę, możesz wydrukować i wyciąć zdania z załącznika 1 w odpowiedniej liczbie kopii.

Przebieg lekcji

5 min.

Sprawy organizacyjne

- 1 Sprawdzenie obecności.
- 2 Inne sprawy organizacyjne.

2 min.

Wprowadzenie

- 3 Zapytaj uczniów, kto z nich ma konto na jakimś serwisie społecznościowym – jeżeli będą mieli wątpliwości, podpowiedz, że chodzi o serwisy takie jak Facebook, Instagram czy Snapchat.
- 4 Spytaj, kto z nich kiedykolwiek opublikował swoje zdjęcie w Internecie.
- 5 Nie komentuj tego, ile osób odpowie na to pytanie twierdząco, daj uczniom chwilę na wymienienie się komentarzami, jeżeli będą mieli taką potrzebę.

10 min.

Film

- 6 Powiedz, że przedstawiś im krótki film, właśnie na temat publikowania swoich zdjęć w Internecie.
- 7 Włącz film.
- 8 Po zakończeniu filmu, spytaj uczniów o wrażenia. Pozwól na kilka minut swobodnej dyskusji.

Prezentacja dołączonego do lekcji filmu

25 min.

Zadanie

- 9 Powiedz uczniom, że w sieciach społecznościowych najczęściej istnieją cztery poziomy prywatności, jakie możemy nadawać różnym komunikatom (zob. załącznik 2)
- 10 Rozdaj uczniom zdania z załącznika 1 lub poinformuj, kto zajmuje się którym zdaniem (jeżeli wyświetlasz je np. na tablicy interaktywnej). Poproś, żeby na każdym ze zdań zaznaczyli, komu bezpiecznie mogliby przekazać taką informację – lub też, żeby zapisali to w zeszytach albo na dysku Google, jeżeli używasz multimediiów

11 Podziel uczniów na grupki 3-4 osobowe. Poproś, żeby w grupach podyskutowali o tym, co zaznaczyli na karteczkach i podjęli grupową decyzję, jaka jest właściwa odpowiedź.

12 Omów wszystkie zdania, przy każdym pytając grupy o to, co zaznaczyli – a następnie mówiąc, jaka jest właściwa odpowiedź według Ciebie.

Wycięte zdania z załącznika 1

3 min.

Podsumowanie

13 Spytaj uczniów, czy ktoś z nich zrobił kiedykolwiek wpis, który teraz – mając więcej wiedzy o prywatności – chciałby usunąć, albo zmienić jego adresatów.

14 Możesz zakończyć zajęcia podsumowaniem: *Pamiętajcie, że cokolwiek umieścicie w Internecie, zostanie tam na zawsze. Nawet jeżeli to usuniecie, nie macie pewności, czy ktoś tego nie skopiował. Dlatego myślcie zawsze o tym, co publikujecie.*

Element dodatkowy

Jeżeli wystarczy Ci czasu w trakcie lekcji warto, żebyś omówił z uczniami także, jakie zdjęcia warto wrzucać do internetu. Możesz się w tym wspomagać także sekcją „Zdjęcia w internecie”, opisaną w dalszej części scenariusza.

Dodatkowo, możesz zaproponować uczniom w ramach nieformalnego „zadania domowego” sprawdzenie własnych wpisów na portalach społecznościowych i dokonanie odpowiednich zmian ich odbiorców.

Załącznik 1: Materiały dla uczniów

Wytnij poniższe zdania i rozdaj je uczniom:

Magda

Ma ktoś do odpisania zadanie na jutro z matmy?

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

Magda

Ma ktoś do odpisania zadanie na jutro z matmy?

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

Magda

Robię w piątek imprezę o 18. Kto ma ochotę niech wpada.
Ul. Jaśminowa 23.

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

Magda

Robię w piątek imprezę o 18. Kto ma ochotę niech wpada.
Ul. Jaśminowa 23.

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

Magda

Dziwnie się dzisiaj czuję. Mam doła i nienawidzę wszystkich... mam
poczucie, że wszyscy moi znajomi to debile. :-(

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

Magda

Dziwnie się dzisiaj czuję. Mam doła i nienawidzę wszystkich... mam
poczucie, że wszyscy moi znajomi to debile. :-(

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

Magda

Myślę, że ten ostatni koncert One Direction był super. Uwielbiam ich

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

Magda

Myślę, że ten ostatni koncert One Direction był super. Uwielbiam ich

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

Magda

Czy ktoś z Was mógłby mi pożyczyć na kilka dni rakietę
tenisową?

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

Magda

Czy ktoś z Was mógłby mi pożyczyć na kilka dni rakietę
tenisową?

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

Magda

Moi rodzice to mają kasę! Tata dzisiaj przyniósł do domu kluczyki od
nowego auta i nowe kolczyki dla mamy

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

Magda

Moi rodzice to mają kasę! Tata dzisiaj przyniósł do domu kluczyki od
nowego auta i nowe kolczyki dla mamy

Like · Comment · 9 minutes ago · 🌐

👍 4 people like this.

Write a comment ...

W serwisach społecznościowych takich jak Facebook czy Google Plus, przy publikowaniu informacji możliwe jest ustawienie, kto będzie miał możliwość je przeczytać. Każdy serwis reguluje to w nieco inny sposób, dając użytkownikom mniej lub więcej możliwości uszczegółowienia wyboru, ale najczęściej sprowadza się do czterech podstawowych opcji:

Udostępnienie informacji wszystkim użytkownikom

Na tym poziomie, posty (informacje napisane przez użytkownika) są całkowicie publiczne i każdy ma możliwość je odczytać. Aby dowiedzieć się, co napisał uczeń, nie trzeba go znać, a on sam nie ma żadnej możliwości weryfikacji, kto przeczytał jego wpis.

Udostępnianie wszystkim znajomym

Na tym poziomie dostęp do informacji mają tylko osoby, które uczeń ma w kontaktach, co przynajmniej teoretycznie oznacza, że są jego prawdziwymi znajomymi. Jest to bezpieczniejsze niż publikowanie informacji dostępnych dla wszystkich, ale ze względu na fakt, że większość użytkowników Facebooka ma bardzo wielu znajomych, często słabo znanych w rzeczywistości, poziom kontroli nad tym, kto przeczyta te treści jest niewielki. Zwłaszcza, że osoby znajome mogą wpis ucznia skopiować i podać dalej, informując o tym swoich znajomych.

Udostępnianie tylko bliskim przyjaciołom lub rodzinie

Zarówno Google Plus jak i Facebook dają możliwość udostępnianie informacji wyłącznie najbliższym przyjaciołom; a więc zwykle kilku, maksymalnie kilkunastu osobom. Przy mądrym doborze członków grupy „najbliższych” można liczyć na to, że opublikowane informacje się nie wydostaną poza krąg przyjaciół.

Udostępnienie wybranym osobom

Jeżeli publikowana informacja ma dotyczyć konkretnej osoby lub tematu ważnego dla wąskiej grupy, możliwe jest precyzyjne wybranie listy osób, które mają ją odczytać.

Dodatkowo, w większości serwisów społecznościowych istnieje możliwość usunięcia z kontaktów osób, które z jakiegoś powodu chcemy wyeliminować z grona odbiorców naszych wpisów. Zwykle, takie usunięcie ma charakter odwracalny i w wielu wypadkach osoba usunięta nawet nie zorientuje się, że już nie jest naszym „znajomym”. Możemy także zablokować wybranym użytkownikom opcję wypowiedziania się na naszym profilu.

Podczas omawiania z uczniami odpowiedzi na te pytania, najlepiej kierować się własną intuicją i zdrowym rozsądkiem. Poniżej podajemy nasze rekomendacje, jeżeli jednak uznasz, że przyjąłbyś inną interpretację, będzie to jak najbardziej w porządku. Pamiętaj, że funkcjonowanie w sieciach społecznościowych opiera się na normalnych regułach życia społecznego i właśnie zdrowym rozsądku.

„Dziwnie się dzisiaj czuję. Mam doła i nienawidzę wszystkich... mam poczucie, że wszyscy moi znajomi to debile.” – rekomendacja „nie publikuj”

Warto rozważyć, czy w ogóle należy wysłać taką wiadomość. Jej opublikowanie nawet w gronie bezpośrednich przyjaciół może zostać odebrane negatywnie – owi przyjaciele mogą uznać się za obrażonych, intencjonalnie lub też nie. Komunikowanie treści sugerujących nienawiść czy niechęć do jakichkolwiek osób publicznie powinno zawsze być przedmiotem refleksji; raczej odradzamy używanie takiego języka.

„Robię w piątek imprezę o 18. Kto ma ochotę niech wpada. Ul. Jaśminowa 23.” – rekomendacja: „bliscy przyjaciele” lub „wybrane osoby”

Publiczne podawanie adresu swojego zamieszkania zawsze jest nierozsądne. Dodatkowo przekazanie tej informacji w połączeniu z datą i godziną imprezy może mieć daleko idące skutki – media w ciągu ostatnich lat doniosły o co najmniej kilku sytuacjach, gdy w wyniku takiej wiadomości sytuacja poważnie wymknęła się spod kontroli. W 2012 roku w wyniku publicznego ogłoszenia na Facebooku o planowanej imprezie urodzinowej 14-letniej dziewczyny, pod jej domem w Tomaszowie Lubelskim zjawilo się blisko tysiąc osób, w większości zupełnie obcych. Podobnych przypadków odnotowano sporo także za granicą, a w niektórych przypadkach konsekwencją publicznego ogłoszenia o planowanej imprezie było zjawienie się tysięcy gości i szkody liczone w dziesiątkach tysięcy dolarów.

„Myślę, że ten ostatni koncert One Direction był super. Uwielbiam ich” – rekomendacja: wszyscy znajomi lub publiczne.

Dzielenie się opiniami na temat artystów i wykonawców jest jednym z ważniejszych nurtów Facebooka i obecność na nim takich postów raczej nikogo nie razi. Mimo to, rekomendowalibyśmy jednak dzielenie się swoimi opiniami estetycznymi raczej tylko z osobami znajomymi – nigdy nie wiadomo, czy wśród ogółu czytających nie pojawi się ktoś, kto postanowi wejść z nami w publiczną kłótnię. Chyba, że zorganizowanie publicznej dyskusji jest naszym celem, wówczas możemy nadać takiemu postowi status dostępny dla wszystkich.

„Czy ktoś z Was mógłby mi pożyczyć na kilka dni rakietę tenisową?”

– rekomendacja: wszyscy znajomi

Ten rodzaj posta idealnie nadaje się do przekazania wszystkim znajomym. Prośby o pomoc są dość częstym zjawiskiem w portalach społecznościowych. Czasami dodawany bywa do nich komentarz „jeżeli znacie kogoś, kto może pomóc, udostępnijcie dalej” – co daje jednoznaczną informację o zgodzie na udostępnianie.

„Moi rodzice to mają kasę! Tata dzisiaj przyniósł do domu kluczyki od nowego auta i nowe kolczyki dla mamy” – rekomendacja: nie publikuj

Informacje o stanie finansowym – własnym i domu – a także wszelkiego rodzaju dane poufne nigdy nie powinny być przekazywane przez portale społecznościowe, nawet do grona bezpośrednich przyjaciół. Choćby dlatego, że nie możemy mieć nigdy pewności, czy nasza wiadomość będzie odczytana bezpośrednio przez naszych przyjaciół, czy też wyświetli się im w okolicznościach, w których więcej osób będzie mogło ją przeczytać: na przykład na komputerze w miejscu publicznym. Poza tym taki post, robi wrażenie przechwalania się pieniędzmi, a to nie buduje pozytywnych relacji z ludźmi.

„Ma ktoś do odpisania zadanie na jutro z matmy?” - rekomendacja: tylko bliscy przyjaciele lub wybrani odbiorcy.

Właściwie to najlepiej byłoby, aby takich wiadomości w ogóle nie publikować i zawsze mieć odrobione samodzielnie zadania domowe. Niemniej, jeżeli już tego typu pytanie musi się pojawić, warto aby nie uzyskało ono statusu publicznego i nie było do wiadomości wszystkich znajomych – a już zwłaszcza nauczycieli.

Korzyści z budowania wizerunku w Internecie

Mimo, że w trakcie lekcji pojawiają się tematy zagrożeń związanych z publikowaniem treści w Internecie, warto mieć świadomość, że pozytywne budowanie swojego wizerunku w sieci jest jedną z ważnych umiejętności, które powinni opanować uczniowie w trakcie swojej edukacji.

Obecni czwartoklasiści bez wątpienia będą korzystali z Internetu lub innych form komunikacji sieciowej w swoim dorosłym życiu. Obecny trend wskazuje, że w coraz większym stopniu będą pełnili także rolę twórców treści dostępnych w sieci. Ma to bardzo wiele korzyści, które zdecydowanie przekraczają zagrożenia. Warto wymienić tutaj choćby.

1

Możliwość dotarcia do szerszego audytorium

W przypadku uczniów posiadających jakiekolwiek zainteresowania, Internet stwarza możliwość dzielenia się swoją wiedzą, odkryciami czy twórczością. Mogą zamieszczać na blogach opisy swoich odkryć, udostępniać pliki dźwiękowe i wideo ze swoją twórczością (na przykład graną przez siebie muzykę lub nakręcone filmy). Jeżeli ich zainteresowania będą rzeczywiście niebanalne, a jakość udostępnianych treści wysoka, może to być początek wielkiej kariery lub choćby szansa na uzyskanie cennych porad i informacji zwrotnej na temat swoich wysiłków.

2

Szansa poznania ciekawych ludzi

W Internecie funkcjonuje ogromna ilość forów tematycznych, na których uczniowie mogą dyskutować i wymieniać się opiniami na temat swoich zainteresowań. Efektem wirtualnych rozmów mogą być prawdziwe znajomości, często prowadzące do rozwoju osobowości i poszerzania horyzontów.

3

Okazja do zarobienia pieniędzy

Serwisy takie jak Youtube umożliwiają zarabianie sporych kwot osobom publikującym wartościowy materiał filmowy. Pieniądze są wypłacane w przypadku, gdy umieszczony film obejrzy znaczna liczba osób (na przykład kilkaset tysięcy). Znane są przypadki nie tylko ludzi dorosłych, ale także i dzieci zarabiających bardzo duże sumy wyłącznie poprzez publikowanie w Internecie filmów ze swoimi wystąpieniami lub komentarzami. Doskonałą ilustracją jest ośmioletni Evan z USA, który na filmach udostępnionych w serwisie Youtube dzieli się swoimi wrażeniami z zabawy różnymi zabawkami – na przykład klockami lego. Dzięki popularności swoich filmików ośmioletek jest już milionerem, a największe koncerny świata walczą o jego uwagę, podsyłając mu swoje najnowsze zabawki i prosząc o ich recenzje w Internecie.

Wszystkie te możliwości są otwarte i dostępne dla każdego – bez względu na wiek, status społeczny czy wykształcenie. Znane są przypadki osób, które dzięki mądrym kreowaniu swojego wizerunku w Internecie doszły do wielkiego sukcesu. Tym ważniejsze jest jednak dbanie o swój obraz w sieci i jego odpowiednie kształtowanie. Tak, by niepotrzebna wpadka lub głupi wpis nie zrujnowały opinii ucznia w oczach jego otoczenia.

Co nauczyciel wiedzieć powinien o serwisach społecznościowych

Serwisy społecznościowe stanowią jedno z najbardziej popularnych miejsc odwiedzanych w Internecie. Zgodnie z badaniami, statystyczny użytkownik Facebooka zagląda na niego codziennie i spędza na nim blisko pół godziny. W przypadku dzieci i młodzieży czas ten bywa znacznie dłuższy – niektórzy uczniowie są niemal bez przerwy on-line dzięki telefonom z dostępem do Internetu.

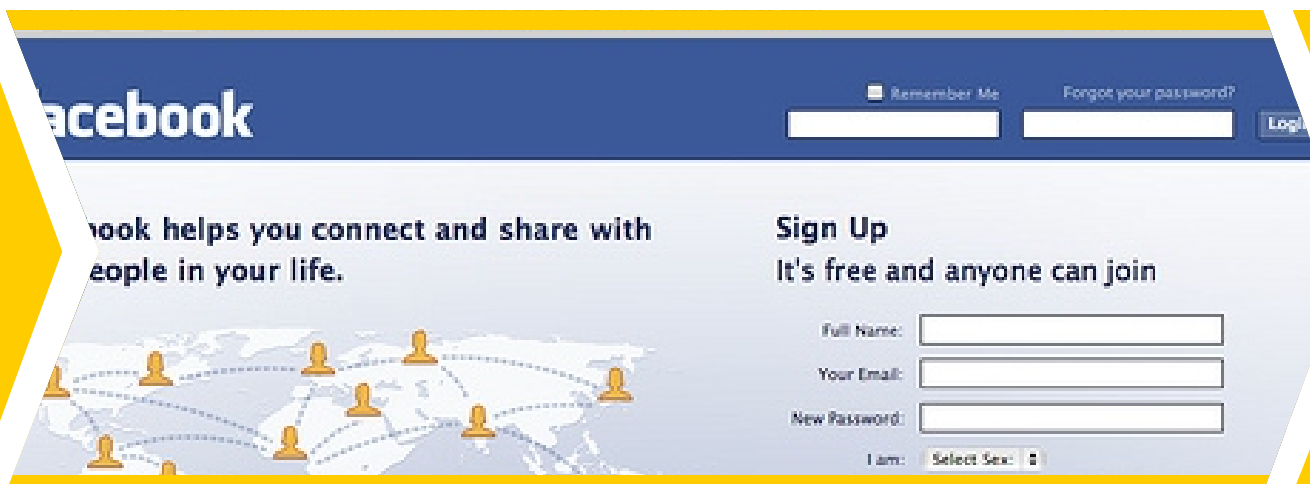
Najpopularniejszym serwisem społecznościowym na dzień dzisiejszy jest amerykański Facebook – choć może się to zmieniać, bo zwłaszcza w grupie młodzieży i nastolatków coraz częściej popularne robią się także serwisy skoncentrowane na publikowaniu zdjęć, takie jak Instagram. Specyficzną kategorią serwisów społecznościowych są takie, które umożliwiają publikowanie treści o bardzo krótkim okresie żywotności, takie jak Snapchat. Umieszczone na tym ostatnim serwisie informacje znikają po maksymalnie dziesięciu sekundach (o czasie życia informacji decyduje użytkownik), co zachęca do publikowania postów i zdjęć znacznie odważniejszych niż w przypadku tradycyjnych serwisów społecznościowych.

Oto przegląd najpopularniejszych obecnie serwisów społecznościowych:

Facebook – największy obecnie portal społecznościowy na świecie, mający ponad miliard użytkowników. Pozwala na publikację tzw. statusów, czyli krótkich informacji, zdjęć oraz filmów. Użytkownicy często opisują w nim wydarzenia z codziennego życia, dzielą się na nim ważnymi dla siebie spostrzeżeniami czy informacjami. Kluczowym elementem profilu jest przycisk „lubię to”, pojawiający się pod każdą opublikowaną treścią. Wciśnięcie tego przycisku jest oznaką akceptacji opublikowanej treści, a wartość informacji wyznaczana jest przede wszystkim poprzez ilość osób które polubią dany status (nazywany też ilością „lajków”, od angielskiego słowa „like” – lubić). Ważną funkcją Facebooka jest też możliwość udostępniania informacji opublikowanych przez kogoś innego. W kontekście tematu tej lekcji, ma to szczególne znaczenie, ponieważ raz

opublikowany status zaczyna żyć własnym życiem – można go udostępnić dalej, skopiować i przekazać całemu światu. Użytkownik nie ma nad tym żadnej kontroli. I nawet skasowanie opublikowanej informacji, nie gwarantuje jej zniknięcia, ponieważ ktoś inny może zrobić tzw. „zrzut ekranu”, czyli cyfrowe zdjęcie i udostępnić go dalej.

Instagram – portal mniej popularny niż Facebook, ale nadal niezwykle ważny, szczególnie wśród młodszych użytkowników. Instagram umożliwia publikowanie swoich zdjęć, często podretuszowanych dzięki wykorzystaniu kilku prostych filtrów fotograficznych. Efektem takiego retuszu jest większa atrakcyjność zdjęcia. Na Instagramie, podobnie jak na Facebooku, dość często pojawiają się tzw. „selfie”, a więc zdjęcia robione sobie samodzielnie przez użytkownika, za pomocą aparatu lub telefonu trzymanego w wyciągniętej ręce.

Snapchat – aplikacja szczególnie dobrze przystosowana do przesyłania treści kontrowersyjnych lub prywatnych, ponieważ wysłane na nim zdjęcia mogą być wyświetlane maksymalnie przez 10 sekund (można też ustawić krótszy czas), po czym znikną. Zabezpieczenie to można jednak ominąć i utrwalić odebrane zdjęcie choćby poprzez wcześniej wspomniany zrzut ekranu (o czym wysyłający

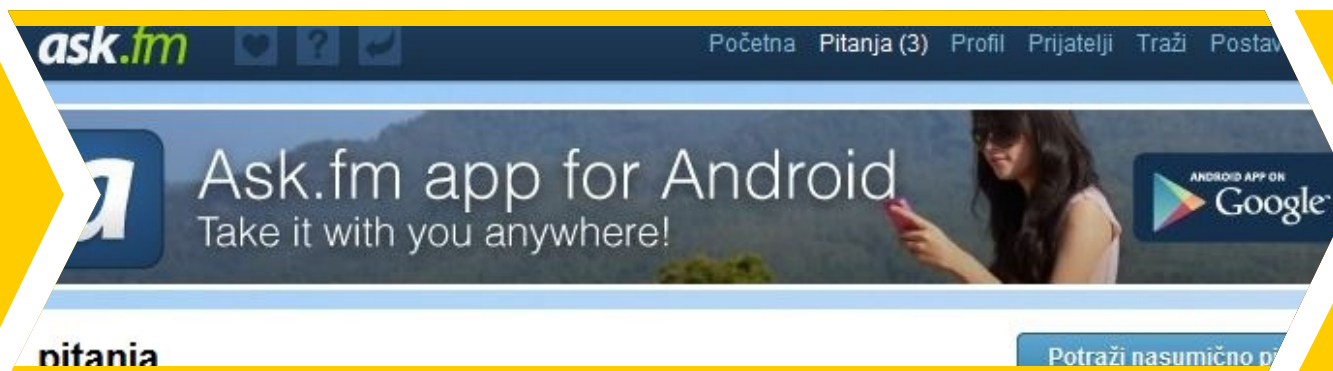

się dowie), lub też zrobienie zdjęcia ekranu za pomocą innego aparatu (co jest nie do wychwycenia).

Ask.fm – ogromny serwis, popularny zwłaszcza w krajach anglosaskich, ale obecny także w Polsce. Opiera się na bardzo prostym mechanizmie zadawania pytań i uzyskiwania odpowiedzi. Użytkownicy mogą zadać dowolne pytanie i każdy może na nie odpowiedzieć. Serwis umożliwia także wysyłanie sobie wiadomości prywatnych. Ask.fm jest jednym z najbardziej kontrowersyjnych portali wykorzystywanych przez dzieci, z powodu serii samobójstw nastolatków w różnych krajach, które łączyło to, że wszyscy zostali zaszczeni poprzez agresję słowną, obrażanie i nękanie na tym portalu przez innych użytkowników.

ask.fm

Zdjęcia w internecie

Oprócz wpisów tekstowych, jest mocno prawdopodobne, że Twoi uczniowie będą umieszczać w sieci swoje zdjęcia. Niektórzy być może już to robią. Omówienie zasad tego, jakie zdjęcia warto publikować, a jakie nie jest tematem na pełną lekcję – możesz więc przygotować na ten temat kolejne zajęcia. Możesz też wpleść ten wątek w scenariusz niniejszej lekcji, zgodnie z tabelką opisującą jej przebieg.

Jeżeli zdecydujesz się poruszyć temat zdjęć w internecie, poniższe punkty mogą

pomóc Ci zorganizować dyskusję wokół problemów związanych z udostępnianiem obrazów.

1

Publikowanie własnej twarzy lub zdjęć całej sylwetki

Dość często dzieci robią to dla uzyskania opinii rówieśników na swój temat. Na przykład - prosząc o komentarze na temat swojej urody (dotyczy to głównie dziewczyn). I o ile samo zjawisko nie różni się w genezie od paradowania w nowej sukience po korytarzu szkolnym, tworzy zagrożenia, które nie towarzyszą realnemu chwaleniu się swoim wyglądem. W Internecie możliwe jest pojawienie się mnóstwa komentarzy, również często negatywnych lub mających na celu popsuć samopoczucie osoby, która wrzuciła zdjęcie. Zmasowany atak osób mających złe intencje potrafi drastycznie obniżyć samoocenę ucznia czy uczennicy, powodując długotrwałe szkody psychiczne. Dodatkowym ryzykiem jest możliwość stworzenia przeróbek zdjęcia, w których na przykład twarz osoby dodającej zdjęcie zostanie umieszczona w wulgarnych lub ośmieszających kontekstach.

2

Publikowanie zdjęć innych osób

Często na zdjęcie mogą załapać się także inne osoby. Pół biedy, jeżeli dotyczyć to będzie bezpośrednich znajomych. Jeżeli jednak ktoś umieści w Internecie zdjęcie obcego człowieka, które mu się nie spodoba, może to oznaczać nawet ryzyko bycia pociągniętym do odpowiedzialności cywilnej za nieuprawnione rozpowszechnianie wizerunku.

3

Publikowanie zdjęć z własnego mieszkania

Wiele zdjęć robionych przez dzieci będzie miało za tło ich pokój, albo inne miejsce w mieszkaniu. Teoretycznie niewinne działanie może stanowić realne zagrożenie, w razie, gdyby postanowili z niego skorzystać złodzieje. Zdjęcie dokumentujące rozkład pomieszczeń, albo pozwalające odgadnąć, gdzie w domu trzymane są kosztowności może być znakomitym ułatwieniem dla kogoś, kto postanawia zrobić rekonesans przed planowanym włamaniem.

Informacje metodyczne

Aby lekcja przyniosła założone na początku efekty kształcenia, powinna mieć charakter aktywny: tylko wówczas ma szansę przynieść realną zmianę postaw uczniów. Jak wskazują badania neurodydaktyczne, im większy poziom zaangażowania w zajęcia, tym wyższy poziom pobudzenia emocjonalnego, a emocje są elementem niezbędnym do skutecznego zapamiętywania i uczenia się. Dlatego też lekcja zakłada aktywność uczniów w kilku wybranych elementach:

Praca w grupach

W trakcie lekcji, proponujemy zaangażowanie uczniów w pracę w grupach podczas oceny, jaki powinien być poziom prywatności poszczególnych wpisów. Celem pracy w grupie jest w tym wypadku zaangażowanie wszystkich uczniów w temat, przy jednoczesnym uniknięciu konieczności indywidualnej rozmowy z każdym z nich. Podzielić uczniów na grupy można według bardzo prostego klucza, ławkami – można także użyć bardziej skomplikowanych metod, takich jak odliczanie np. do 7 jeżeli chcemy podzielić dwudziestoosobową klasę na siedem podgrup, liczących sobie po czterech uczniów.

W trakcie pracy grupowej jest ważne, aby zostawić uczniom wystarczająco dużo czasu, aby mogli omówić wszystkie zdania, ale nie więcej niż jest to potrzebne. W zależności od poziomu klasy, jej zdolności koncentracji na zadaniu i innych cechach, rekomendujemy od 5 do 10 minut na to zadanie.

Dyskusja moderowana

Po zakończeniu pracy w grupach zaplanowana została dyskusja moderowana na temat odpowiedzi uczniów. Założeniem dyskusji moderowanej przez nauczyciela jest możliwość swobodnej wypowiedzi uczniów na omawiany temat – rolą nauczyciela jest udzielanie głosu, a także jego ewentualne odbieranie, gdy jakaś wypowiedź jest zbyt długa lub nie na temat. Ważne jest jednak, aby w trakcie dyskusji moderowanej nauczyciel nie oceniał od razu wypowiedzi uczniów, i nie określał ich jako właściwe czy też poprawne. Nawet w wypadku błędnej wypowiedzi, najpierw należy pozwolić na reakcję pozostałym uczniom. I dopiero w momencie, w którym w oczywisty sposób nikt nie zareaguje na odpowiedź niepoprawną, rolą nauczyciela jest skorygować błędny tok myślenia. Wartością takiej strategii pracy jest znacznie większe zaangażowanie uczniów w dyskusję – im bardziej dominującą rolę przyjmie nauczyciel w trakcie wypowiedzi, tym mniejsza będzie gotowość uczniów do podzielenia się własnymi przemyśleniami.

W przedstawionym scenariuszu, dyskusja moderowana trwać może około 10-12 minut, w trakcie których omówione zostanie wszystkie 6 zdań. Omówienie jednego zdania może trwać dłużej niż innych; warto uważnie obserwować uczniów i jeżeli któryś z tematów wzbudzi ich wyraźne zainteresowanie, lub też będzie źródłem kontrowersji, warto skoncentrować dyskusję na nim, nawet gdyby stało się to kosztem innych zdań. Z punktu widzenia twórców scenariusza, ważniejsze jest zaangażowanie emocjonalne uczniów w omawiany temat, nie zaś zrealizowanie wszystkich założonych punktów.

Współpraca z rodzicami

Dla zapewnienia uczniom bezpieczeństwa w Internecie, niezbędna jest współpraca nauczyciela z rodzicami. Rodzice obserwują codzienne zachowania uczniów w domu, w trakcie korzystania z Internetu – są także jedynymi, którzy mają możliwość realnie interweniować w przypadku zaobserwowania niebezpiecznych zachowań ich dziecka. Dlatego rekomendujemy następującą strategię współpracy z rodzicami w temacie dbania o swój wizerunek w Internecie.

1 **Powiedz rodzicom o tym, że odbyła się lekcja opisana w niniejszym scenariuszu**

Uświadomi to im, że temat ten jest ważny także z punktu widzenia szkoły. Możesz to zrobić w trakcie wywiadówki, ale możesz także przekazać taką informację mailem, jeżeli używacie tego sposobu komunikacji.

2 **Jeżeli korzystacie z maila, możesz wysłać także rodzicom link do filmu, który obejrzelі uczniowie**

Jest on dostępny w ramach platformy projektu Cyfrowobezpieczeni.pl. Możesz wysłać im także inne materiały, które uznasz za wartościowe.

3 **Zadaj rodzicom zadanie domowe**

Znalezienie w Internecie informacji na temat tego, jak mogą zadbać o wspieranie swojego dziecka w budowaniu w mądry sposób swojego wizerunku w sieci. Jeżeli używacie e-maila do komunikacji, możesz ich także poprosić o to, aby linki do ciekawych artykułów lub materiałów na ten temat przesłali wszystkim.

4 **Poproś rodziców, żeby dzielili się swoim doświadczeniem z dziećmi**

W przypadku dzieci chodzących do czwartej klasy, jest mocno prawdopodobne, że przynajmniej część z ich rodziców będzie posiadała konto na Facebooku lub podobnym portalu społecznościowym. Możesz to wykorzystać i podczas wywiadówki poruszyć temat dbania o wizerunek – spytaj na przykład, kto z nich rozmawiał ze swoimi dziećmi na temat odpowiedzialności za to, co piszą na Facebooku. Zachęć tych, którzy tego nie robili, do poruszenia tego tematu.

Zadania rozwojowe dla nauczyciela i literatura dodatkowa

Dla lepszego zrozumienia omawianego tematu, możesz przed wykonać jedno lub więcej spośród następujących zadań,

1

Załącz

Konto na Facebooku – możesz to zrobić w sposób w pełni anonimowy, posługując się fikcyjnym imieniem i nazwiskiem. Możesz także użyć własnych danych, ale ustawić zasady prywatności w najbardziej rygorystyczny sposób, tak aby nikt nie miał możliwości zobaczyć publikowanych przez Ciebie treści. Więcej informacji na temat tego, jak to zrobić, znajdziesz w kolejnej sekcji. Gdy to zrobisz, opublikuj jakąś prostą informację i zobacz, na czym polega ustawienie zasad prywatności.

2

Obejrzyj

Film pod adresem: <https://www.youtube.com/watch?v=-iSkBLzahxg> poświęcony temu, jak założyć bezpieczne konto na Facebooku. Możesz także poszukać innych informacji na ten temat.

3

Poszukaj

W internecie informacji na temat tego czym różni się Facebook od innego popularnego serwisu: Twittera. Wypisz przynajmniej cztery różnice. Zastanów się nad tym, do czego można używać każdego z tych serwisów, aby przynosiło to realne korzyści i było wartościowe.

4

Obejrzyj

Film „The social network” z roku 2010, opowiadający o powstaniu Facebooka. Umożliwi Ci to w trakcie lekcji przekazanie uczniom różnych ciekawostek na temat tego portalu, a także znacznie pogłębi Twoje rozumienie tego, jaka jest skala i sposób działania portali społecznościowych.

Lined area for notes, consisting of multiple horizontal lines.

cyfrowobezpieczni.pl
BEZPIECZNA SZKOŁA CYFROWA